

Uloga odgovornih za formaciju na mjesnoj razini

Seminar trajne formacije u u OFS-u

**»Nosite bremena jedni drugih i tako ćete ispuniti zakon Kristov!«
(Gal 6, 2)**

Međugorje, 28. – 30. studenog 2014.

Danijela Rebac, OFS Zagreb- Dubrava, Bezgrešno začće BDM

1. Uvod

„ A kad mi Gospodin dade nekoliko braće, nitko mi nije pokazao što mi valja činiti, nego mi sam Svevišnji objavi kako treba da živim po uzoru na sveto Evanđelje“¹.

Za franjevca je život bez bratstva i bez braće i sestara koji ga čine teško zamisliv. Kao što je kršćanstvo vjera zajednice, čija je središnja točka zajedništvo stola vjernika s uskrsnim Gospodinom², tako je i središte života franjevac bratstvo. Temelj rasta u vlastitome pozivu osobe koja je ušla u Franjevački svjetovni red, razlučivanja toga poziva, izgrađivanja njezina identiteta i razvijanja osjećaja pripadnosti Redu, temelj čitavoga života u bratstvu, kao i ostvarenje poslanja svjetovnih franjevac u Crkvi i društvu počinje sustavnom i cjelovitom formacijom.

Iako briga oko formacije obvezuje sve svjetovne franjevce, ovdje će posebno biti riječi ulozu vijeća na mjesnoj razini, o osobi koja se u tom vijeću bira na službu osobe odgovorne za formaciju, te o njihovim specifičnim zadaćama u procesu formacije.

2. Što je formacija?

Riječ „formirati“ znači dati oblik, oblikovati nešto prema postojećem modelu. Svi predmeti koji se oblikuju slično jedan drugome.

No, kada se radi o ljudima, ta riječ nema isto značenje. Svaka je osoba jedinstvena i ne može se oblikovati kao i stvari. Pokušati formirati neku osobu znači pratiti je u njezinom ljudskom, duhovnom i franjevačkom rastu.

Međutim, formacija nije samo učenje. Tri temeljna pojma formacije jesu učenje, svjedočenje i molitva.³

2.1. Razdoblja formacije u franjevačkom svjetovnom redu

„Uključenje u Red ostvaruje se kroz vrijeme inicijacije (uvođenja), vrijeme formacije i zavjetovanja Pravila.“⁴

¹ Opor 14 u: *Franjevački izvori*, Vijeće franjevačkih zajednica Hrvatske i Bosne i Hercegovine, Sarajevo-Zagreb, 2012., str. 206.

² Usp.: Joseph Razinger: *Dogma i navještaj, Kršćanska sadašnjost*, Zagreb, 2011., str. 231.

³ Marie- Odile Blanty: *Što je formacija?*, predavanje održano na Međunarodnom seminaru za voditelje formacije, Rim 2007.

⁴ *GK OFS-a 37*, 1

„**Vrijeme uvođenja** je razdoblje pripreme za vrijeme prave i istinske formacije, a služi za raspoznavanje poziva i uzajamno upoznavanje bratstva i aspiranta. Ono mora jamčiti slobodu i ozbiljnost ulaska u OFS.“ Statut Nacionalnog bratstva OFS-a Bosne i Hercegovine propisuje trajanje ovoga razdoblja u razdoblju od najmanje šest mjeseci. Može ga započeti vjernik koji je navršio 18 godina, koji ispovijeda katoličku vjeru i po njoj živi, koji je primio sakramente kršćanske inicijacije i pokazuje zanimanje za OFS. Vijeće mjesnog bratstva odlučit će o slučajevima oslobađanja od vremena uvođenja ako za to postoje opravdani razlozi.⁵ Ovdje treba naglasiti da se već u ovom razdoblju treba voditi računa o razlučivanju poziva pojedinog kandidata što je uzajaman proces između kandidata i bratstva odnosno njegova vijeća.

Vrijeme početne formacije traje najmanje godinu dana. Svrha mu je sazrijevanje poziva, iskustvo evanđeoskog života u bratstvu i bolje upoznavanje Reda. Ta formacija se ostvaruje čestim studijskim i molitvenim sastancima te konkretnim iskustvima služenja i apostolata. Kandidate se treba uvoditi u čitanje i razmatranje Svetoga pisma, u poznavanje osobe i spisa sv. Franje i franjevačke duhovnosti, u proučavanje Pravila i Konstitucija. Traži se da ih se odgaja da ljube Crkvu i da prihvaćaju njezin nauk. Također, laici se trebaju vježbati živjeti vremenite obveze u svijetu na evanđeoski način. Sudjelovanje u sastancima bratstva bezuvjetna je pretpostavka za uvođenje u zajedničku molitvu i život bratstva. Potrebno je primjenjivati pedagogiju franjevačkoga stila koja odgovara mentalitetu okruženja.⁶ Za organizaciju vremena početne formacije svako je bratstvo dužno slijediti nacionalni plan za to razdoblje i godišnji program koji je donijelo područno vijeće.⁷

Zavjetovanje ili obećanje evanđeoskog života uključuje kandidata u Red i po sebi je trajna obveza. Ono ne obvezuje samo zavjetovanika u odnosu na bratstvo, nego na isti način obvezuje bratstvo da se brine za njegovu ljudsku i vjerničku dobrobit.⁸

Odluku o zavjetovanju, što je ozbiljan korak, treba temeljiti povjerenju u Boga i njegov poziv, na promišljenoj odluci praćenoj molitvom i savjetom, a ne, kako se ponekad događa, na emotivnom zanosu ili nekim nostalgичnim motivima koji će proći i koji za jednu takvu odluku nisu dostatni. Stoga se kandidatima treba na jasan i ozbiljan način predstaviti značenje zavjeta u Franjevačkom svjetovnom redu, uključujući i obećanje života u bratstvu, kako bi se izbegli mogući nesporazumi.

Kod braće i sestara u OFS-u često nije dovoljno prisutan osjećaj pripadnosti Redu, o čemu treba govoriti već od početka formacije u OFS-u i razvijati taj osjećaj tijekom formacije. Ograničeni smo često samo na vlastiti pobožni život ili na vlastito bratstvo. Često nas ne zanima što se događa negdje drugdje ili se javlja neko suparništvo prema drugima. Nismo svjesni da pripadamo Redu koji se „*oblikuje kao organska zajednica svih katoličkih bratstava koja su rasprostranjena po cijelome svijetu*“⁹, te da, zavjetujući se u Franjevačkom svjetovnom redu, ne samo da postajemo članom jedne skupine vjernike okupljene u Crkvi,

⁵ Usp. Statut Nacionalnog bratstva Franjevačkoga svjetovnog reda Bosne i Hercegovine, čl. 15, 5

⁶ Usp. GK OFS-a 40

⁷ Usp. Statut Nacionalnog bratstva Franjevačkoga svjetovnog reda Bosne i Hercegovine, čl. 16, 4

⁸ Usp. GK OFS-a 42

⁹ Pravilo OFS-a 2

nego prihvaćamo određeni način života.. Članovi smo, dakle, jednoga univerzalnog bratstva, rasprostranjenog po svijetu, i to po zavjetima kojima smo ucijepljeni u Red i kojima smo obećali čvršće se povezati s Crkvom, i to živeći Evanđelje upravo u Franjevačkome svjetovnom redu, opslužujući njegovo Pravilo.¹⁰ Zadatak je odgovornih za formaciju je upoznati kandidate s bogatstvom cijeloga Reda rasprostranjenog po svijetu, razviti ljubav prema redu i osjećaj pripadnosti koji treba biti jasno izgrađen u trenutku zavjetovanja.

2.2. Trajna formacija

„Ulaskom u bratstvo započinje hod formacije koji se mora razvijati cijeli život.“¹¹

I sam Franjo je čitavi život bio u hodu te je na kraju života rekao: *„Počnimo, braćo, služiti Gospodinu, Bogu svome, jer smo do sada malo napredovali!“¹²*

„Formacija braće koja je započela u prethodnim razdobljima, ostvaruje se trajno i neprekidno. Treba je shvatiti kao pomoć u obraćenju svakog i svih kao i u ispunjavanju vlastitog poslanja u crkvi i društvu.

Bratstvo je dužno posebnu pozornost poklanjati formaciji novozavjetovanih i privremeno zavjetovanih kako bi pridonijelo sazrijevanju njihovog poziva i ukorjenjivanju osjećaja pripadnosti.

Trajna formacija, također kroz tečajeve, susrete, izmjenu iskustava, ima za cilj pomagati svojoj braći:

- *da slušaju i razmatraju Božju Riječ „prelazeći iz Evanđelja u život i iz života u Evanđelje“;*
- *da, prosvjetljeni vjerom i potpomognuti dokumentima crkvenog učiteljstva, razmišljaju o zbivanjima u Crkvi i društvu, te da, sukladno tome, zauzimaju dosljedne stavove;*
- *-da odjelotovore i prodube franjevačko zvanje izučavajući spise sv. Franje, sv. Klare i franjevačkih autora¹³*

2.2.1. Važnost trajne formacije

Trajna formacija zahtijeva trajno i neprestano obraćenje, da se poraste i sazrijeva na osobnoj i razini i na razini bratstva kao zajednice, zajedništva osoba. Trajna formacija znači i produbljivanje spoznaje o vlastitome poslanju u Crkvi i društvu danas, i pomaže da se odgovara na sve izazove uz kreativnost i odlučnost.

Svjetovni franjevac ulazi u OFS „potaknut Duhom Svetim“. Taj poziv, kao svoj dar, sam Bog čini živim te oslobađa bogatstvo milosti i odgovornosti sadržanih u njemu, za osobno dobro i za dobro zajednice.

Trajna formacija

¹⁰ Usp. *Obrednik Franjevačkoga svjetovnog reda*, br. 29 i 31

¹¹ *GK OFS-a* 37, 2

¹² *I Bon* 14, 1 u: *Franjevački izvori, Vijeće franjevačkih zajednica Hrvatske i Bosne i Hercegovine*, Sarajevo-Zagreb, 2012. , str. 988

¹³ *GK OFS-a* 44

1. Traži:

- povezanost s početnom formacijom, uz prilagodbe i posuvremenjivanja;
- proces trajnoga sazrijevanja produbljivanjem vlastite ljudske, kršćanske i franjevačke dimenzije i njihove povezanosti;
- osjećaj odgovornosti u odnosu na nove zahtjeve za djelovanje, za nove probleme, za izmijenjenu kulturalnu i socijalnu situaciju.

2. Osigurava:

- da se zadrži primljena formacija te se trajno produžuje, nastavlja, upotpunjuje i usavršava;
- preoblikovanje vjere u kršćansku mudrost;
- usvajanje duha i stila sv. Franje u učinkovitoj odluci o smislu života.

3. Sa sobom nosi:

- suočavanje sa životom Crkve i društva;
- pokušaj da se daju odgovarajuća rješenja potreba nadahnutih Evanđeljem, crkvenim Učiteljstvom i karizmom OFS-a;
- obnavljanje tradicionalnih aktivnosti, koje traže nove načine koji odgovaraju zahtjevima vremena.¹⁴

Trajna formacija, dakle, služi da se pruži podrška i ojačaju zavjeti kako bismo cijelog života živjeli u skladu s Pravilom koje smo obećali opsluživati.

Osobito je važno ono što smo rekli u uvodu, da nema franjevca bez bratstva. Može se dogoditi da netko smatra kako, od trenutka zavjetovanja, više ne mora biti uključen u život bratstva jer je činom zavjetovanja učinio sve što je trebalo. Kandidati trebaju znati da pripadnošću bratstvu, osim što dobiju braću i sestre na koje se mogu osloniti, prilike za rast u vlastitom hodu za Kristom, prilike za konkretnije služenje Crkvi i povezivanje s njome, mogućnosti brojnih područja djelovanja kroz OFS, dobiju i neke odgovornosti za Red kojemu pripadaju, kako bi on mogao živjeti. „Braća su suodgovorna za život bratstva kojemu pripadaju i za OFS kao organsku cjelinu svih bratstava rasprostranjenih po svijetu. Osjećaj suodgovornosti članova zahtijeva osobnu nazočnost, svjedočenje, molitvu, djelatnu suradnju prema mogućnostima pojedinca kao i eventualne obveze u animiranju bratstva.“¹⁵ „Uključenost u mjesno bratstvo i sudjelovanje u životu bratstva bitni su za pripadnost OFS-u.“¹⁶ Dakle, nešto smo obećali, svjesno i slobodno (živjeti Evanđelje u bratstvu), i Red i Crkva, ali i naša braća i sestre, imaju sada pravo tražiti to od nas u posve konkretnom obliku, kroz dolaske na susrete i preuzimanje obveza u životu bratstva, ne očekujući da to netko drugi obavi. Trebamo biti svjesni da naše odluke, kada se uključujemo u neku zajednicu, društvo, bratstvo (pa tako i u OFS) ne utječu samo na nas same nego i na sve druge s kojima smo životom i djelovanjem povezani.

¹⁴ Usp. fra Kornelije Šojat, OFM: *Početna i trajna formacija u FSR-u prema Pravilu i Generalnim konstitucijama u Zbornik radova s tematskih susreta trajne formacije u Franjevačkom svjetovnom redu*, „Brat Franjo“, Zagreb, 2010., str. 31.- 33.

¹⁵ *Generalne konstitucije Franjevačkoga svjetovnog reda (GK OFS-a)*, 30, 1-2

¹⁶ *Isto*, 53, 3

2. Odgovorni za formaciju na mjesnoj razini

Generalne konstitucije OFS-a o formaciji kažu: „Ulaskom u bratstvo započinje hod formacije koji se mora razvijati cijeli život. Svjesni da je Duh Sveti prvotni djelatnik formacije i uvijek pozorni na suradnju s njime, odgovorni za formaciju jesu: sam kandidat, cijelo bratstvo, vijeće s ministrom, učitelj formacije i asistent.“¹⁷

Tko su različiti „sudionici“ te formacije?¹⁸

Duh Sveti: prvi protagonist je Duh Sveti, bez njega ne možemo ništa. On je taj koji svakome daje ustrajnost, duh razlučivanja, nadahnuće da se pronađu riječi i sredstva koja su prilagođena osobi koja je u formaciji.

Osoba koja je u formaciji (kandidat): ona je ta koja ima najviše posla, ona je ujedno subjekt i objekt formacije.

Povjerenik za formaciju: on je osposobljen i raspoloživ pratiti osobu u formaciji, njemu je povjerena ta služba, on se daruje. On nikada nije sam već radi zajedno s drugima.

Bratstvo daje svjedočanstvo i primjer svojim bratskim životom: “Mjesno bratstvo ... je zajednica ljubavi. Ono mora biti povlašteno mjesto gdje će se razvijati osjećaj crkvenosti, njegovati franjevačka zvanja i pokretati apostolski život njezinih članova.”¹⁹

Vijeće i njegov ministar: vijeće je duša i vođa bratstva, a ministar je prvi koji je u njemu odgovoran.

Duhovni asistent je živi znak zajedništva s Prvim redom i TOR-om. Njegova glavna zadaća je “prenositi franjevačku duhovnost i sudjelovati u početnoj i trajnoj formaciji.”²⁰

2.1. Uloga i zadaće vijeća mjesnog bratstva u formaciji

Posebno valja izdvojiti vijeće mjesnoga bratstva kao kolegijalno tijelo koje animira i vodi život cijeloga bratstva, što je dužno činiti „raspoloživa i spremna srca i s osjećajem odgovornosti za pojedine članove i za cijelu zajednicu“²¹. Uz raspoloživost, nužan je i osjećaj odgovornosti. To znači biti svjestan svoga služenja koje nije samo nastojanje da svima bude lijepo, nego da svaki pojedinac i bratstvo kao takvo mogu živjeti svoje zvanje i ispuniti svoje poslanje. To služenje kojim se animira i vodi treba biti inteligentno i puno ljubavi, kako bi moglo omogućiti svakome pojedinom da unese cijeloga sebe u život i poslanje bratstva, ali tako da se ima na umu potrebe mjesta i vremena.²²

¹⁷ Isto, 37, 2.

¹⁸ Ovdje se služim predavanjem: Marie- Odile Blanty: *Što je formacija?*, predavanje održano na Međunarodnom seminaru za voditelje formacije, Rim 2007.

¹⁹ *Pravilo Franjevačkoga svjetovnog reda (Pravilo OFS-a)* 22.

²⁰ *GK OFS-a* 90, 1.

²¹ Usp. *Pravilo OFS-a* 21.

²² fra Nikola Vukoja: *Komentar Pravila OFS-a*; tekstovi objavljeni u listu *Brat Franjo*, 1987. -1994., str. 95.

Vijeće će „promicati nužne inicijative u korist bratskog života da poraste ljudska, kršćanska i franjevačka formacija njegovih članova i da ih se podrži u svjedočenju i zauzetosti u svijetu“²³. Također, vijeće je dužno „odlučivati o primanju nove braće i njihovu pripuštanju zavjetovanju“²⁴. Vijeće je dužno načiniti plan bratskih susreta i održavati ih, prateći smjernice pretpostavljenih.²⁵

Vijeće odlučuje i o oprostima od vremena uvođenja²⁶, o primanju u Red, nakon čega daje službeni odgovor aspirantu i pripoćuje bratstvu²⁷, donosi odluku o pripuštanju zavjetima²⁸. Da bi se ova odluka mogla donijeti, kandidata se mora poznavati, i s posebnom odgovornošću pratiti njegov rast u formaciji. Ministar bratstva ili njegov delegat prima zavjetovanje kandidata²⁹, a mjesno vijeće također sudjeluje u odlukama o prijelazu, privremenim i konačnim odlukama prema zakonodavstvu Reda.³⁰

Iako se članove vijeća bira u određene službe, valja imati na umu da se oni biraju u jedno tijelo koje radi kolegijalno, tj. zajednički. Ne može se služba pojedinog vijećnika svoditi samo na jednu aktivnost (iako je ta aktivnost prvenstveno briga tog pojedinog vijećnika), bez interesa za bilo što drugo, nego svaki član treba brinuti o životu i radu cijelog vijeća i bratstva, pa tako i o formaciji. Primjerice, kod odluke o pripuštanju zavjetima, koju donosi cijelo vijeće, svi članovi vijeća dužni su upoznati kandidate u formaciji, što je nužna pretpostavka za odgovorno donošenje te odluke. Voditelj formacije ili koji drugi član vijeća u radu, radosti i poteškoćama nikada ne smije biti prepušten sam sebi, a za dobar rad vijeća nužna je pretpostavka međusobna dobra komunikacija.

Svrha je svih formativnih djelatnosti pomoći kandidatu u razlučivanju i kasnijem što vjernijem življenju poziva na život po Evanđelju u Franjevačkom svjetovnom redu, opslužujući njegovo Pravilo³¹. Rad u formaciji je jako odgovoran jer je svako bratstvo odraz formacije. Stoga, kod izbora, treba upoznati sve članove bratstva, ali i kandidate za pojedinu službu, sa svakom od njih i sa zadaćama koje ga očekuju. Za slavlje izbornog kapitula valja se dobro pripremiti. To znači i ozbiljnost kod predlaganja kandidata i raspoloživost za prihvaćanje službe, birajući osobe ne prema vlastitim sklonostima nego prema prikladnosti i sposobnosti kandidata. „Zadatak vođenja ministra i vijećnika je privremena. Braća, izbjegavajući svako častohleplje, moraju pokazivati ljubav prema bratstvu duhom služenja i raspoloživošću kako u prihvaćanju tako i u napuštanju dužnosti.“³²

Kada je netko izabran, služenje braći valja izvršiti na najbolji mogući način:

- reorganizirajući život kako bi se našlo vremena za služenje bratstvu, postavljajući jasnu ljestvicu prioriteta među svojim obvezama u obitelji, Crkvi, profesiji i društvu,

²³ GK OFS-a 50, 1.

²⁴ Isto 50, 2.

²⁵ Usp.: Konferencija generalnih duhovnih asistenata OFS-a: *Priručnik za duhovnu i pastoralnu asistenciju FSR-u i Frami*, „Brat Franjo“, Zagreb 2007., str. 105.

²⁶ GK OFS-a 38, 3.

²⁷ GK OFS-a 39, 3.

²⁸ *Pravilo OFS-a* 23, *GK OFS-a* 41, 1.

²⁹ *GK OFS-a* 42, 3.

³⁰ *GK OFS-a* 55.-58.

³¹ *Obrednik Franjevačkoga svjetovnog reda*, 31.

³² *GK OFS-a* 32

- pripravljaajući se za službu i učeći tijekom službe.³³

2.2. Identitet, uloga i poslanje povjerenika za formaciju

Prilikom razmišljanja da neku osobu stavimo u službu formacije trebamo birati psihološki, intelektualno i duhovno pouzdane svjetovne franjevce.

U **psihološkom** smislu, povjerenik za formaciju mora biti zrela, uravnotežena osoba, koja se zna kontrolirati, koja je otvorena za dijalog, koja zna dobro prosuđivati i koja je sposobna primijeniti i izraziti ono što je naučila.

U **intelektualnom** smislu, povjerenik za formaciju mora vladati doktrinom, razumjeti metodologiju, biti sposoban prenijeti informaciju na konkretan način i posjedovati dobre komunikacijske vještine.

U **duhovnom** smislu, povjerenik za formaciju mora se truditi oko stalnog osobnog obraćenja putem trajne formacije. Povjerenik za formaciju mora biti dobar svjedok, vjeran franjevačkoj karizmi, dobrog ponašanja i razborit.

2.2.1. Identitet povjerenika za formaciju

Ovdje su navedene idealne kvalitete koje povjerenik treba imati. **Identitet povjerenika za formaciju** ima tri glavne dimenzije: a) ljudsku i psihološku; b) kršćansku dimenziju i c) svjetovnu franjevačku dimenziju.

a) ljudska i psihološka dimenzija

Osnovna ljudska i psihološka obilježja povjerenika za formaciju:

- da primjenjuje naučeno i prenosi to na druge, da čini ono što govori;
- da sluša druge, ne prekida ih i nudi im rješenja;
- da je iskrena osoba, svjesna vlastitih ograničenja;
- da priznaje pogreške i zna se ispričiti kad pogriješi;
- da preuzima odgovornost za svoje djelovanje i svoje odluke.

b) dimenzija kršćanina i katolika

povjerenik za formaciju mora imati dostatno znanje o katoličkoj vjeri. Ipak, budući da djela govore više od riječi, ponašanje povjerenika za formaciju mora pokazivati da je kršćanin.

Osnovna obilježja kršćanina katolika:

- da je potpuni katolik, to jest, da je primio sve sakramente (inicijacije i ostale, prema svom staležu),

³³ fra Zvonimir Brusač, TOR: Vođenje i animacija bratstava Franjevačkog svjetovnog reda, u *Zbornik radova s tematskih susreta trajne formacije u Franjevačkom svjetovnom redu*, „Brat Franjo“, Zagreb, 2010., str. 207.

- da je osoba koja prakticira osobnu i liturgijsku molitvu,
- da je osoba koja rado razmatra Sveto pismo, posebno Evanđelje „*prelazeći iz Evanđelja u život i iz života u Evanđelje*“³⁴,
- da je osoba koja poznaje glavne dokumente crkve, posebno Dokumente drugog vatikanskog sabora i Katekizma Katoličke crkve,
- da je osoba koja se brine oko izgradnje Crkve koristeći talente koje joj je Bog dao.

c) svjetovna i franjevačka dimenzija

Povjerenik za formaciju treba usvojiti karizmu sv. Franje i razumjeti svjetovnu franjevačku duhovnost tako da čitavo njegovo biće odražava način života svjetovnog franjevca.

Osnovna svjetovna i franjevačka obilježja:

- želja da živi Evanđelje
 - nasljeđujući sv. Franju;
 - trajnim evanđeoskim obraćenjem;
 - u bratstvu;
 - kao član Katoličke crkve;
 - živeći u svijetu;
 - u životvornom zajedništvu sa svim članovima Franjevačke obitelji.
- Da poznaje
 - Sveto pismo;
 - *Način života (Pravilo OFS-a) i Obrednik OFS-a;*
 - službene dokumente: *Generalne konstitucije OFS-a*, Nacionalni statut, Statut za duhovnu i pastoralnu asistenciju OFS-u i Frami, Statut Franjevačke mladeži i druge dokumente;
 - franjevačku karizmu;
 - knjige i izvore o sv. Franji, sv. Klari i drugim franjevačkim svecima;
 - službene dokumente Crkve.

Sve ovo čini idealnog povjerenika za formaciju, a može se sažeti u tri temeljna pojma: **znanje**, **osjećaj za bratstvo** (poštovanje, razumijevanje bližnjega) i **poniznost** (poznavanje vlastitih ograničenja).

2.2.2. Uloga povjerenika za formaciju

Uloga povjerenika za formaciju neće biti učinkovita ako on nije osoba molitve koja svoj vlastiti život prepušta vodstvu Duha Svetoga. Konkretno, **uloga povjerenika za formaciju** sastoji se u sljedećem:

- da poziva buduće članove na obraćenje i da ih prati na njihovom duhovnom putu, usmjeravajući ih kad god je to potrebno;

³⁴ *Pravilo OFS-a* 4.

- da usmjeri pažnju na svakog kandidata pojedinačno, posebno kroz svijest o jedinstvenoj osobnosti svakog od njih, da sluša i uočava potrebe;
- da dijeli svoje darove i talente s kandidatima i bratstvom ne očekujući ništa zauzvrat;
- da se nikad ne obeshrabri;
- da planira djelovanje koje će biti razumno i ostvarivo, ali da bude voljan procijeniti i mijenjati pravac ako se ti planovi pokažu neučinkovitima.

Ovo se može sažeti u tri riječi: **informirati, formirati, transformirati** (to je Božji posao).

2.2.3. Poslanje povjerenika za formaciju

Poslanje povjerenika za formaciju je jednostavno: to je poslanje apostola, sv. Franje, svih evangelizatora, vaše i moje. To je poslanje izrečeno u Evanđelju: *“Pođite dakle i učinite mojim učenicima sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga i učeći ih čuvati sve što sam vam zapovjedio! I evo, ja sam s vama u sve dane – do svršetka svijeta.”*³⁵

Službu voditelja formacije treba obavljati na najbolji mogući način, stavljajući na raspolaganje svoje ljudske, duhovne i intelektualne sposobnosti, neprestano se pouzdajući u Božju pomoć na čiji smo poziv i odgovorili ulaskom u bratstvo Franjevačkoga svjetovnog reda i koji čini da se taj poziv u nama razvija.

Ono što *Generalne konstitucije OFS-a* traže u konkretnom slislu od učitelja formacije na mjesnoj razini je sljedeće:

- „a) koordinirati, uz pomoć drugih članova vijeća, formativne djelatnosti bratstva;
- b) poučavati i animirati aspirante u vrijeme uvođenja, kandidate u vrijeme početne formacije i novozavjetovane;
- c) obavještavati vijeće bratstva, prije zavjetovanja, je li kandidat prikladan da se obveže živjeti po Pravilu.“³⁶

Generalne konstitucije, dakle, govore o posve određenim zadaćama učitelja formacije, a da bi ih on mogao ostvarivati, treba nastojati biti što bliže idealu voditelja formacije o kojemu je ovdje ranije bilo riječi.

Treba napomenuti da posljednju navedenu službu obavlja zajedno s mjesnim duhovnim asistentom, koji izriče svoje mišljenje o kandidatu prije zavjetovanja, i koji također sudjeluje u početnoj i trajnoj formaciji.³⁷

2.3. Metodologija i sredstva za primjenu

³⁵ Mt 28, 18-20

³⁶ GK OFS-a 52, 3.

³⁷ Usp. Statut za duhovnu i pastoralnu asistenciju OFS-u i Frami, čl. 24.

Važno je, ali je istodobno i velik izazov, vlastita znanja primijeniti na život svoga bratstva. Ipak, ono što smo mi imali priliku naučiti ne možemo zadržati za sebe, nego smo pozvani „*umnažati talente*“³⁸.

Spomenut ćemo sada pet elemenata koji se nikada ne smiju zaboraviti u formaciji:

1) prihvatiti osobu koja je u formaciji takvom kakva jest

Poštivanje osobe kao djeteta Božjeg temeljna je briga povjerenika za formaciju. Treba voditi računa i o različitosti karaktera osoba koje čine skupinu kandidata i o tomu da je svaka osoba jedinstvena.

To znači i truditi se oko osobnih odnosa sa svakim kandidatom, nastojati razumjeti iskustva i pobude kandidata, ali i izabrati način i vrijeme za ispravljanje pogrešnih ponašanja.³⁹

2) oslanjati se na pozitivne aspekte svake osobe

Svatko ima nešto za darovati drugima, mjesnom bratstvu, Crkvi i svijetu. Povjerenici za formaciju pomažu kandidatima da prepoznaju svoje sposobnosti tako da mogu poslužiti općem dobru.

3) uključiti budućeg člana u proces formacije

Kandidatu nije dovoljno dati samo znanje i gotove odgovore. Potrebno je kandidate potaknuti na razmišljanje svojom glavom,. Ponekad je bolje na pitanje odgovoriti protupitanjem (kao što je to Isus činio) ili preoblikovati pitanje, posebno kad se radi o izražavanju mišljenja, i tako tražiti od osobe da sama dođe do odgovora. Tako će ujedno dobiti odgovor koji će razumijeti.

4) prenijeti ideje i informacije skupini ljudi različitih razina znanja

Kreativnost omogućava povjereniku za formaciju da prenosi ideje i informacije članovima skupine različitih razina znanja. Mogu se koristiti različiti izvori i različita sredstva u formaciji, kako bi se odgovorilo na potrebe ljudi u skupini koji su različitih razina znanja.

5) vrednovati

Vrednovanje omogućuje da procijenimo rezultate procesa formacije. Ono je, za voditelja formacije i za one koji sudjeluju u formaciji, vrednovanje onoga što se proživjelo tijekom razdoblja formacije: pozitivnih i negativnih vidova, zadovoljstava i nezadovoljstava, napretka prema postavljenim ciljevima...

Ono omogućava voditelju formacije da poboljša svoj rad za neku drugu formaciju.

Važno je da se svatko izrazi:

- Usmeno: svaka osoba usmeno izražava što misli o formaciji, o onome što je proživjela, što je bilo lagano ili teško, kako je to utjecalo na nju, do kojih promjena je došlo u njoj. Voditelj formacije usvaja sve što je osoba rekla i radi sintezu rečenoga.

³⁸ Usp. Mt 25, 14-30

³⁹ Usp.: Konferencija generalnih duhovnih asistenata OFS-a: *Priručnik za duhovnu i pastoralnu asistenciju FSR-u i Frami*, „Brat Franjo“, Zagreb 2007., str. 106.-107.

- Pismeno: svaka osoba predaje svoje primjedbe pismenim putem svome animatoru, ili kao odgovore na pitanja koja su unaprijed postavljena ili u slobodnom obliku.

4. O nekim poteškoćama u formaciji

U svakoj službi koju preuzmemo i u svemu što radimo možemo računati na neke poteškoće. I one su dio zadaće odgovornih za formaciju. Neke su nepredvidive i ne možemo uvijek imati spremne sve odgovore. Tada treba imati strpljivosti, ljubavi i odgovornosti, pa čak i kreativnosti, u rješavanju poteškoća na koji se naiđe. Nije dovoljno pustiti sve „da ide kako ide“, nego te poteškoće rješavati, i to čim se one pojave.

U bratstvima se svi poznajemo, znamo svačije talente, ali i slabosti. Bliskost nas ponekad možda čini ranjivima, i teško nam je zbog toga na nešto upozoriti, opomenuti, odlučiti da netko nije prikladan, jer smo svjesni vlastitih slabosti ili se bojimo da one ne iziđu na vidjelo. Ne zaboravljajući ulogu duhovnog asistenta u formaciji, moramo biti svjesni i vlastite odgovornosti u tom smislu (i prema Redu i prema Crkvi), bilo da se radi o radu vijeća, o pripremi susreta ili općenito životu bratstva. Često se javlja pitanje kako netko, i sam grešan, može biti dostojan bilo što reći drugome („Tko sam ja da nekomu sudim?“). Uz to što valja imati na umu da se uvijek treba razlikovati osobu i čin, imajmo na umu i ovo: *„Da netko smije govoriti samo ono što sam živi, otvoreno je krivovjerje, on mora naviještati cjelinu kršćanstva, upravo i ono što sam nije ostvario, i njegova vlastita riječ koja ga sudi i osuđuje treba ga peći kao vatra na duši, treba mu-kako Pavao kaže za Božju riječ- postati dvosjekli mač (Heb 4, 12), koji ne siječe samo druge, nego i njega samoga. Kamo bi dospjelo kršćanstvo kada bi neke pape, biskupi i svećenici navješćivali samo onaj dio kršćanske stvarnosti kojeg su oni sami u stanju živjeti. Mi ne naviještamo sebe, nego Krista Isusa, i onda kada je to istodobno nemilosrdan sud nama samima. Subjektivna će propovjednikova svetost uvijek zaostajati za svetošću poruke koju treba porenijeti.“*⁴⁰ Ne radi se o tomu da svatko govori i upozorava gdje stigne i po vlastitoj volji⁴¹, nego o tomu da se problem uoči i da ga se riješi na pravi način, s ljubavlju i razboritišću, prihvaćajući i vlastitu odgovornost u tome. Ne radi se ni o pravome milosrđu kada puštamo da se stvari događaju mimo nas, a dužni smo ih rješavati. U tom slučaju, milosrđe je reći istinu (ali pazeći na način!). Isto tako, na službi na bilo kojoj razini nismo da bismo se nekomu svidjeli nego da bismo služili i doprinosili u ispunjenju poslanja cijeloga Reda, te treba znati mudro i ponizno rješavati problem, iako to od nas zna zahtijevati i trpljenje.

Poteškoća se može sastojati i u neprihvatanju sadržaja dokumenata o našem Redu koje nam je dala Crkva. Smatra se ponekad da je to nepotrebno i da struktura samo sputava ili je čak nešto loše. Ipak: *„Krist, jedini Posrednik, sazdao je ovdje na zemlji svoju svetu Crkvu, zajednicu vjere, nade i ljubavi, kao vidljivi sklop; on ju bez prestanka podržava te po njoj na sve razlijeva istinu i milost. Društvo, pak, opskrbljeno hijerarhijskim organima, i otajstveno Kristovo tijelo, vidljivi zbor i duhovna zajednica, zemaljska Crkva i Crkva obdarena*

⁴⁰ Joseph Ratzinger: *Dogma i navještaj, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2011.*, str. 62

⁴¹ “Pogriješi li tvoj brat, idi i pokaraj ga nasamo. Ako te poslušaj, stekao si brata. Ne poslušaj li te, uzmi sa sobom još jednoga ili dvojicu, neka na iskazu dvojice ili trojice svjedoka počiva svaka tvrdnja. Ako ni njih ne poslušaj, reci Crkvi. Ako pak ni Crkve ne poslušaj, neka ti bude kao poganin i carinik.” (Mt 18,15-17)

*nebeskim dobrima, ne smiju se smatrati kao dvije stvari, nego one tvore jednu složenu stvarnost koja nastaje srašćivanjem ljudskoga i božanskoga elementa. To je jedina Kristova Crkva koju u Vjeronanju priznajemo jednom, svetom, katoličkom i apostolskom.*⁴²

Franjo je, kada su mu se pridružila braća, spoznao da mora osnovati Red i da mu pravilo mora potvrditi najviši autoritet Crkve- Sveti Otac. Kakve god bile sve predodžbe o Franji (ponekad i pretjerano romantične), valja znati da je još u njegovo vrijeme Red imao svoje prvo Pravilo (*Memoriale propositi* iz 1221.), s jednom uređenom strukturom potvrđenom od Crkve. Dakle, to je nešto što je Franjo htio. Pravilo i ustroj Reda (kao struktura koja nam omogućuje ovaj oblik života) i danas je nešto dano od najvišega autoriteta u Crkvi- Svetoga Oca i predstavlja nešto što je neodvojivo od njegove karizme i poslanja te stoga ne treba od toga zazirati. Kao Red i ammo uređenu strukturu i unutarnju disciplinu, iza nas, kao Red, Crkva stoji svojim autoritetom potvrđujući nam pravilo. Uvijek, kad nešto činimo, kad istupamo, činimo to u ime Crkve koja nam je dala tu mogućnost i trebamo biti odgovorni prema toj stvarnosti.

Nekada je poteškoća ne samo u poznavanju dokumenata nego naravi poziva i načina života u OFS-u pa može biti sve isto- i OFS i svaka skupina i aktivnost koja je, primjerice, ponuđena u župi, ili pak to da mi znamo (bolje nego Crkva!) kako bi trebalo nešto izgledati. Nećemo ovdje to opširnije razlagati. Ipak, Crkva nas uči: „*Laici koji su pristupili nekoj udruzi ili ustanovi koju je odobrila Crkva, neka se trude vjerno prihvaćati obilježje duhovnog života koje je svojstveno dotičnoj ustanovi ili udruzi.*“⁴³ Dakle, kada se uđe u OFS, treba prihvatiti instituciju u koju smo ušli i koja je jasno uređena, a ne pokušavati je prilagoditi sebi ili vlastim željama (ili nekim prethodnim iskustvima), ili, pak, pokušati izjednačiti sve vlastite aktivnosti i pretopiti ih jednu u drugu. Kada se to dogodi, treba jasno reći da Franjevački svjetovni red ima pravo, kao ustanova odobrena od Crkve, tražiti od svojih članova da žive prvenstveno taj poziv i da u duhovnom životu rastu upravo kroz njega, te da im u njihovim različitim angažmanima upravo OFS bude na prvome mjestu. Mnogovrsne aktivnosti slabe naš angažman u OFS-u. Treba biti svjestan da Crkva, potvrđujući pravilo OFS-a, jamči se se, živeći u njemu izražen oblik života, živi cjelina Evandjelja. To znači da će OFS i život po njegovu Pravilu biti sasvim dovoljan za ostvarenje našega kršćanskog poziva na svetost. A što se angažmana tiče, unutar Reda ima dovoljno prostora i mnogovrsnih mogućnosti za darivanje vlastitog vremena i talenata.

Još jedna poteškoća na koju se može naići je razočaranje u to da OFS nije udruga savršenih koji će se u sigurnosti vlastitih susreta u crkvenim prostorima i svog molitvenog programa moći udaljiti od poteškoća svijeta (ili samo moliti za njega sa sigurne udaljenosti, da se „ne upraljaju“, bez konkretnih djela bez kojih je vjera mrtva⁴⁴). Osobito je teško kada se od drugih članova OFS-a očekuje da odgovaraju našim normama svetosti ili kad se netko razočara jer to nije „udruženje svetih“. Ipak: „*Isusova svetost se očitovala upravo u druženju s grešnicima što ih je privukao u svoju blizinu (...) On je preuzeo grijeh na sebe, učinio ga svojim dijelom, i tako je očitovao što je prava „svetost“: ne izdvojenost, već združenost; ne osuda, već ljubav koja oslobađa. A Crkva, nije li ona jednostavno nastavak tog Božjeg upuštanja u ljudsku bijedu; zar ona nije jednostavno nastavak onog zajedništva stola što ga je Isus dijelio s*

⁴² *Lumen gentium*, 8

⁴³ *Apostolicam actuositatem*, 4, 8

⁴⁴ Usp. *Jak 2*, 17

*grešnicima, nastavak onog njegovog zalaženja u nevolju grijeha te se činilo da će u njoj propasti? I dok ljudi očekuju posvemašnju čistoću, zar se u nesavršenoj svetosti crkve ne očituje prava Božja svetost, koja je ljubav, koja se ne drži na plemenitaškoj udaljenosti u nepristupačnom svijetu čistoće, već se miješa s nečistoćom svijeta da bi je pobijedila?*⁴⁵

Ponekad ćemo biti razočarani u druge koji neće cijeliti ili razumjeti ono što radimo, ili ćemo vidjeti da su učinili nešto krivo ili napravili propust (osobito ako obavljamo neku službu). Znamo da smo, unatoč želji za što vjernijim življenjem Evanđelja, ipak ljudi sa svojim granicama. Sveti Franjo kaže: „*I po tome želim znati ljubiš li Gospodina i mene, slugu njegova i svoga, ako ovo budeš činio: da ne bude bilo kojega brata na svijetu koji sagriješi koliko god može sagriješiti, pa pošto vidi tvoje oči, da ikada ode bez tvoga smilovanja ako smilovanje zatraži. A ako ne bude tražio smilovanja, ti ga upitaj želi li smilovanje. Pa ako poslije tisuću puta pred tvojim očima sagriješi, ljubi ga više nego mene radi toga da ga privučesh Gospodinu. I uvijek imaj smilovanja s takvima.*“⁴⁶

Od nas se traži neprestano osobno obraćenje kako bismo svoj način mišljenja i djelovanja usklađivali s Kristovim.⁴⁷ U svakoj prilici, pa i obavljajući neku službu u OFS-u. Samo tada ćemo moći reći da opslužujemo Evanđelje, a to je ono što smo svi obećali prilikom zavjeta.

5. Zaključak

Zapitajmo se na kraju: „*Može li, dakle, svetost Crkve biti nešto drugo do uzajamno nošenje tereta, zato što nas je Krist sve ponio? Priznajem, za mene upravo ta nesavršena svetost Crkve ima u sebi nešto beskrajno utješnog. Jer, zar čovjek ne bi prezao pred svetošću koja bi bila bez ljage te bi nas samo sudila i spaljivala? A tko smije o sebi tvrditi kako mu nije potrebno da ga drugi podnosi ili čak da ga drži? Međutim, kako može netko tko je u svojoj biti ovisan o tome da ga drugi podnosi, sam ne htjeti da podnosi drugoga? Zar nije jedino uzdarje što ga može drugome pružiti i jedina utjeha koja mu preostaje upravo to da i on sam drugoga podnosi kao što i drugi njega podnosi? Svetost u Crkvi započinje međusobnim podnošenjem a vodi uzajamnom nošenju.*“⁴⁸

⁴⁵ Joseph Ratzinger: *Uvod u kršćanstvo, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.*, str 345.

⁴⁶ PMin, 9- 11, u: *Franjevački izvori, Vijeće franjevačkih zajednica Hrvatske i Bosne i Hercegovine, Sarajevo-Zagreb, 2012.*, str. 131

⁴⁷ Usp. *Pravilo OFS-a 7*

⁴⁸ Joseph Ratzinger: *Uvod u kršćanstvo, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2007.*, str 345.